

SZIKORA VERONIKA

habilitált egyetemi docens

Debreceni Egyetem, Állam-és Jogtudományi Kar

Polgári Jogi Tanszék

**AZ ÖSSZEHASONLÍTÓ JOG FÓKUSZÁBAN:
AZ EURÓPAI TÁRSASÁGI JOGI JOGKÖZELÍTÉS***

BEVEZETÉS

A Debreceni Egyetem által, az Igazsági Minisztérium „*Jogászképzés színvonalának emelését célzó programok*” oktatói – hallgatói közös kutatás megvalósítására elnyert támogatás keretében, „*Az összehasonlító társasági jogi kutatás eredményeinek beépítése az oktatásba*” című program megvalósítása alatt lehetőség nyílt arra, hogy egy PhD hallgató és konzulense közös kutatómunkát végezessen.¹

A program új irányok nyitására, az eddigi feltárt kérdéskörök elmélyítésére és új kutatási eredmények születésére biztosított lehetőséget. A téma időszerűségét és aktualitását a megjelenő publikációk és jogalkotási kérdések is mutatják, a megvalósuló munka a nemzetközi kutatási vonalakkal szinkronban van, értékelhető eredmények várhatók a kutatás lezárultával. A kutatás kiválóan kapcsolható az egyetemi képzéshez, annak eredményei beépülnek oktatásba. Jelen tanulmány egy rész-témát emel ki a kutatásból: az európai társasági jog jelenlétét az összehasonlító jogi környezetben.

* A tanulmány az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg

1 A kutatás résztvevői: Szikora Veronika (habilitált egyetemi docens), Debreceni Egyetem, Állam-és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék és Csaholczi Erika (nappali tagozatos PhD hallgató) Debreceni Egyetem, Marton Géza Doktori Iskola

1. AZ ÖSSZEHAISONLÍTÓ TÁRSASÁGI JOGI ELEMZÉS JELENTŐSÉGE

A társasági jog az egyik olyan jogterület, amely legdinamikusabban változik a magánjogon belül. Ennek elsődleges oka az, hogy a vállalkozások jogának szervezeti kereteit biztosítja és a gazdaság működésének meghatározó, befolyásoló tényezője.

A jogösszehasonlítás a társasági jog esetében egészen különös, nagy jelentőséggel bír, és nem csak az Európai Unió jogának harmonizálása és a jogegységesítése során. A nemzeti, nemzetközi társasági jog kérdései is újra és újra a nemzeti szabályozások funkcionális összehasonlításához vezetnek. A fejlett piacgazdaságokban a társaságok a gazdasági aktivitás fő hordozói. A menedzsment az ügyfelek, a dolgozók, a hitelezők, az idegen tőkét szolgáltatók, és a társaság aktív szereplői szabályozást igénylő együttműködése alapvetően ugyanazokat a kérdéseket veti fel az egyes rendszerekben, azonban a jogi tradíció, gazdaságtörténeti fejlődés és az állam beavatkozási hajlandósága alapján, többé-kevésbé eltérően válaszolható meg.

A nemzeti társasági jogok nagy tapasztalati tőke birtokában vannak, ezek összevető értékelése következtetések megfogalmazására ösztönöz, amelyek a társasági jogok fejlődését sikeresebbé teheti. A gazdasági és jogi környezet változása, a határokon átívelő gazdasági forgalom, és a tőkepiacok világméretű megnyitása más országok jogszabályainak értelmezésére kényszerít bennünket is.²

Armin von Bogdandy felhívja a figyelmünket arra, hogy más európai jogrendek alapvető struktúráját a formálódó európai jogi térség szemszögéből szükséges vizsgálni, és tisztelni kell azok történetei tapasztalatait, a fejlődésük egyes lépcsőit, jogi és tudományos stílusukat, és ennek tudatában fejleszthetjük saját hagyományunkat.²

2. A TÁRSASÁGI JOGHARMONIZÁCIÓ CÉLKITŰZÉSEI

A modern gazdasági élet egyik domináns jelensége a termelési folyamatok nemzetközivé válása, aminek a keretei között a piaci verseny követelményeinek megfelelően a társaságok országhatárokon átlépő tevékenysége, nem csak hogy megengedett, hanem az Európai Unió alapvető koncepciójának egyikét igyekszik megvalósítani. Az európai integráción belül egy olyan egységes piac, belső határok nélküli térség megvalósítása a cél, amely biztosítja a jogi személyek korlátozástól mentes mozgását.³

2 Hueck, Götz – Windbichler, Christine: *Gesellschaftsrecht*, 20. Aufl., Beck, München (2003) 12

3 A társasági jog jogharmonizációs vonatkozásairól lásd még például: Sándor István: Az európai

A gazdasági társaságok harmonizációja során egyes fontosabb alapítási, szervezeti és működési jellemzőkre helyezik a hangsúlyt. Az integrációs célkitűzés abban áll, hogy a tagállamok jogának közelítésével lényegesen egyszerűbbé tehető a más tagországbeli cégalapítás vagy részesedésszerzés, mivel hasonló szabályokra lehet támaszkodni. Egyes működési költségek kiegyenlítődnek, a hitelezővédelem is hasonló megoldásokon alapul, a tagok egymás közötti viszonya, illetve a társasághoz fűződő kapcsolataik a lényegi pontokon hasonlóak és így a befektetők is jobban érezhetik az egységes piac előnyeit.⁴

Az uniós beavatkozás, az egyéb társasági formák mellőzésével, szinte csak a tőkeegyesítő társaságokra koncentrál, ezért is nehéz az eltérő jogrendszerek között mindenki által elfogadható megoldásokat találni.⁵ A személyegyesítő társaságok működésére nincs meghatározó befolyással, ezek ugyanis a nemzeti jog szerves alkotórészei.⁶ Jelentősége inkább a tőkeegyesítő társaságok bizonyos területein nyilvánul meg és irányelvekben jut érvényre, amelyekben a nemzeti jogalkotásnak adják meg a követendő utat. Az irányelv a tagállamok jogközelítésének eszköze.⁷ A jogharmonizációt követő jogalkalmazásban számos felhasználható gyakorlati tapasztalat keletkezett. Ne elégedjünk meg a kötelezően alkalmazandó normák megismerésével! A személyegyesítő társaságok szabályaira vonatkozó szabályok éppolyan fontosak lehetnek, mint az uniós normák.

társasági jog követelményei és a magyar társasági jog, *Gazdaság és Jog* 1997/2, 3-9., Sándor István: Eltérések és hasonlóságok a társasági jog területén Nyugat-Európában, *Gazdaság és Jog* 2000/9-10, 11-15., Sárközy, Tamás: A gazdaság joga, mint az Európai Unióhoz való csatlakozás hajtóereje, *Gazdaság és Jog* 1998/7-8, 9-16.; Kisfaludi András: Jogharmonizáció a kereskedelmi társaságok jogában, in: Vékás Lajos (szerk.): *Európai közösségi jogi elemek a magán- és a kereskedelmi jogban*, KJK-KERSZÖV, Budapest (2001) 99-248., Pajor-Bytomski Magdalena: Jogharmonizáció a kereskedelmi jog néhány témakörében, in: Vékás (2001) 249-299.

4 Berke Barna – Fazekas Judit – Gadó Gábor – Király Miklós – Kisfaludy András – Miskolczi Bodnár Péter: *Európai társasági jog* (szerk.: Miskolczi Bodnár Péter), KJK-Kerszöv, Budapest (2000) 78.

5 Benacchio, Giannantonio: *Az európai közösség magánjoga, Polgári jog, Kereskedelmi jog*, Osiris, Budapest (2003) 152.

6 Teleki is kifejti Prof. L. Timmermannal folytatott konzultációjára hivatkozva, hogy a holland kormány nem támogatta új közösségi szabályozás kialakítását a társasági jog tekintetében. [Teleki Zsuzsa: *A holland társasági jog helye a jogrendszerben és az európai közösségi társasági jogi irányelvek adaptációja a holland jogban*. Készült: A Holland és a Magyar Kormány közötti uniós csatlakozásra felkészítő program keretében, az új magyar Polgári Törvénykönyv elkészítése érdekében, az uniós szabályozás, illetve gyakorlat megismerése céljából, a holland szakértők részvételével tartott konferencia idején, 2001. szeptember 24-25., kézirat (1-5.) 5.]

7 Teleki Zsuzsa (szerk.): *Társasági jog, cégjog, Európai Jogi Füzetek*, HVG-ORAC, Budapest (2003)

3. EURÓPAI TÁRSASÁGI JOGOK – EURÓPAI TÁRSASÁGI JOG

Európai társasági jogok vagy európai társasági jog? – tehetjük fel a kérdést. Az Európai Unió tagállamainak nemzeti társasági jogának alakulása és az Európai Unió jogharmonizáló-„jogegységesítő” törekvései nem minden esetben mutatnak egy irányba.

Az Európai Uniónak nincs „nemzetek feletti” társasági joga, amely felölelné a társasági jogra vonatkozó összes normát.

Ha az „európai” joggal való harmonizációról beszélünk, abban is egységes állásponton kell lennünk, hogy mit értünk az „európai” fogalom alatt. Az elmélyültebb vizsgálódás igénye nélkül meg kell állapítunk azt a közös nevezőt, amely viszonylatában értelmezzük a hozzárendelt ismereteket. Pajor-Bytomski világosan kifejti, hogy a német jogtudomány többségi álláspontja mit ért az „európai” fogalom alatt. Így ebbe tartozik az Európai Unió tagállamainak többségében megközelítőleg egységesen érvényesülő jog, tehát nemcsak a Brüsszelben alkotott közösségi/uniói magánjog, hanem az ún. egyezményes magánjog is, ami alatt a jogegységesítő célzattal létrejött egyezményeket értjük.⁸ Az uniói magánjog csak egy szűkebb szelet az „európai” magánjog fogalmának. Ezt a gondolatot továbbfűzve az uniói kereskedelmi jog önálló létét is megkérdőjelezi Pajor-Bytomski, sőt ki is mondja, hogy a kereskedelmi jog, „mint jogterület nem is létezik”.⁹ Amíg az egységes polgári törvénykönyvről (egységes magánjogról) nap, mint nap hallhattunk, számos tanulmány is született a témában¹⁰ (bár ez a törekvés is vesztett kezdeti lendületéből), addig egy európai kereskedelmi törvénykönyvről alig.¹¹ Természetesen ennek is vannak lelkes hívei (például Grundmann), de például

8 Pajor-Bytomski Magdalena: *Jogharmonizáció a kereskedelmi jog néhány témakörében*, in: *Európai közösségi jogi elemek a magán- és a kereskedelmi jogban*, Vékás Lajos (szerk.) KJK-KERSZÖV, Budapest (2001) 249. utal: Mádl Ferenc, Vékás Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*, 5. kiadás, Tankönyvkiadó, Budapest (2000) 549-552.

9 Pajor-Bytomski in Vékás (2001) 249. Vö. Hopt, Klaus J.: *Europäisches Gesellschaftsrecht – Krise und neue Anläufe*, ZIP (1998) 96-103.

10 A szerződési jog egységesítésére irányuló törekvésének előfutára az 1982 óta (uniós támogatással is) működő „Lando-Bizottság”. A 90-es évek elején már az Európai Parlament is felszólította a Bizottságot az egységes Európai Magánjogi Törvénykönyv kidolgozásának előkészítő munkálataira [OJ 1989 C158/400 (26 May 1989) és OJ 1994 C205/518 (6 May 1994)]. [Vékás: *Európai közösségi fogyasztóvédelmi magánjog*, in: *Európai közösségi jogi elemek (...)* Vékás (szerk.) (2001) 27-30.]

11 Az európai társasági jogi mintaszabályozás lehetséges útja a *European Model Company Act (EMCA)*, amelyen a szakemberek jelenleg is dolgoznak. A kezdeményezés nem a nemzeti társasági jog közvetlen harmonizálására törekszik, hanem a különféle nemzeti rendszerek

Németországban az uniós kereskedelmi jog visszhangja nem erőteljes, aminek az oka abban keresendő, hogy a Handelsgesetzbuch-ot kevés ponton érintették a kereskedelmi jogot célzó közösségi harmonizációs intézkedések.¹²

4. AZ EURÓPAI TÁRSASÁGI JOG JELENLÉTE ÉS SZEREPE

A társasági jog nemzetközi dimenziójának vizsgálata kiemelten fontos. Ez egész különösen tükröződik abban, ahogyan a szabad áru- és tőkemozgáson alapuló, az Európai Unió keretein belül létrehozott közös piac kialakítását jelentősen befolyásolta a társasági jog.

Az európai társasági jog a belső piac egyik sarokköve. Az uniós társasági jog az elmúlt évtizedekben jelentős fejlődésen ment keresztül. A harmonizáció több kérdéskörre kiterjed, például a részvényesek és mások érdekeinek védelme, a nyilvánosan működő részvénytársaságok tőkéjének létrehozása és fenntartása, a nyilvános vételi ajánlatok, a fióktelepekre vonatkozó adatközlési kötelezettségek, az egyesületek és szétválások, az egyszemélyes korlátozott felelősségű társaságokra vonatkozó minimális szabályok, a részvényesek jogai és a kapcsolódó területek, például a pénzügyi jelentéstétel és a számvitel. Ezenkívül jelentős előrelépés történt a különféle jogi formák megszületésében – az európai gazdasági egyesülés (EGE), az európai részvénytársaság (SE) és az európai szövetkezet (SCE) – tekintetében.

Az elmúlt időszakban azonban egyre nehezebbé vált az európai társasági jogot érintő jogalkotási kezdeményezések keresztülvitele. Ezt szemlélteti például, hogy nincs előrehaladás egyes egyszerűsítési kezdeményezéseket és az európai zártkörű társaság (SPE) statútumára vonatkozó javaslatot illetően. Ugyanakkor a gazdasági tevékenység határokon átívelő jellege a vállalatok és a fogyasztók szempontjából egyaránt sokkal hangsúlyosabbá vált.

sajátosságainak megértését kívánja előmozdítani, és rugalmas, szabadon választható mintát kíván nyújtani. Baums, Theodor – Andersen, Paul Krüger: *The European Model Company Law Act Project*, March 1, 2008, ECGI - Law Working Paper No. 97/2008, Baums, Theodor: *Europäische Modellgesetze in Gesellschaftsrecht*, Institut for Law and Finance, Working paper series No. 75, 01/2008. 1-10. Lásd még: Csaholcz Erika: *Az Európai Társasági Modelltörvény tervezet bemutatása*. In: Szabó Miklós (szerk.) *Doktoranduszok fóruma*, Miskolc, 2015. november 19., Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar Szekciókiadványa, Miskolc (2016) 63-67.

- 12 Lásd: Pajor-Bytomski in Vékás (2001) 250. Ezek az intézkedések többnyire a HGB-n kívüli területeket érintette főként, ilyen például az európai vállalati és tőkepiaci joghoz tartozó fogalmak. Vö.: Vékás Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései*, HVG – Orac, Budapest (2001) 48.

5. AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉG/EURÓPAI UNIÓ TÁRSASÁGI JOGI JOGALKOTÁSA

5.1. *Irányelvek*

Az elfogadott társasági jogi irányelvek az alábbiak: első irányelv a tőkeegyesítő társaságok alapításáról, semmisségéről és szerveik képviseleti jogáról (68/151/EGK; 1968. március 9.), módosította: a 2003/58/EK irányelv (2003. július 15.); második irányelv a részvénytársaságok alapításáról, alaptőkéjének védelméről és módosításáról (77/91/EGK; 1976. december 13.), módosította: a 92/101/EGK irányelv (1992. november 23.); harmadik irányelv a részvénytársaságok egyesüléséről (78/855/EGK; 1978. október 9.), módosította: a 2011/35/EU irányelv (2011. április 5.); negyedik irányelv a tőkeegyesítő társaságok évről-évre (78/660/EGK; 1978. július 25.), módosította: a 99/60/EK irányelv (1999. június 17.) és a 2003/38/EK irányelv (2003. május 13.); hatodik irányelv a részvénytársaságok szétválásáról (82/891/GK; 1982. december 17.); hetedik irányelv a konszolidált évről-évre (a konszern összevont beszámolójáról) (83/349/EGK; 1983. június 13.), a negyedik és a hetedik irányelvet együtt módosította: a 90/604/EGK (1990. november 8.), a 90/605/EGK irányelv (1990. november 8.), 2001/65/EK (2001. szeptember 27.) és a 2003/51/EK (2003. június 18.); nyolcadik irányelv a könyvvizsgálói tevékenység engedélyezéséről (84/253/EGK; 1984. április 10.); tizedik irányelv a részvénytársaságok határokon átlépő, nemzetközi egyesüléséről (2005/56/EK; 2005. október 26.); tizenegyedik irányelv a fióktelepekkel kapcsolatos közzétételi kötelezettségekről (89/666/EGK; 1989. december 22.), módosította: 2012/17/EU irányelv (2012. június 13.); tizenkettedik irányelv az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságokról (89/667/EGK; 1989. december 22.); tizenharmadik irányelv a nyilvános vételi ajánlattétellel megvalósuló vállalatfelvásárlásról („takeover”) (2004/25/EK; 2004. március 30.); az Európai Parlament és a Tanács 2007/36/EK irányelve (2007. július 11.) az egyes részvényesi jogok gyakorlásáról a tőzsdén jegyzett társaságokban.¹³

5.2. *Az európai társasági formák*

– Az európai részvénytársaság (Societas Europaea, SE). Az európai részvénytársaság részvénytársasági formában létesített sui generis, szupranacionális társasági forma, amelynek alaptőkéje a tőzsdén forgalmazható részvényekből áll. Az SE

¹³ Papp Tekla: *Az Európai Unió társasági jogi normái*, Szegedi Európa-jogi Szakkönyvtár, JATEPress, Szeged (2005); Auer Ádám, Bakos Kitty, Buzási Barnabás, Farkas Csaba, Nótári Tamás, Papp Tekla: *Társasági jog*, Lectum, Szeged (2011) 608-632; Papp Tekla: *Társasági jog az Európai Unióban*, kézirat, Szeged-Budapest (2016) (1-20) 5.

jogi személyiséggel rendelkezik, alapításának hátterében a tőkekoncentráció húzódik meg. [2157/2001/EK rendelet 1. cikk (3) bekezdés]. Az SE szabályozási struktúrája a.) az európai részvénytársaság alapszabályáról szóló 2157/2001/EK tanácsi rendelet szabályait kell alkalmazni, és a munkavállalói részvétélről szóló 2001/86/EK irányelvvel, b.) az irányadó közösségi joganyag szerint elfogadott tagállami rendelkezések irányadók (2004. évi XLV. törvény az európai részvénytársaságról.), c.) a székhely szerinti nemzeti jog részvénytársaságokra vonatkozó jogszabályainak egyes előírásai.¹⁴

- Az európai szövetkezet (European Cooperative Society; SCE) Az európai szövetkezet jogi személyiséggel rendelkező szupranacionális formáció, amelynek tagjai megőrizve autonómiájukat egymás között kötött ügyletek révén törekszenek gazdasági és társadalmi tevékenységük fejlesztésére, továbbá saját szükségletük kielégítésére úgy, hogy tagjai kölcsönös javát szolgálja. (Az európai szövetkezetekről szóló 1435/2003/EK rendelet 10. §). Az SCE jogforrási háttere: a.) az európai szövetkezet statútumáról szóló 1435/2003/EK tanácsi rendelet alkalmazandó, a munkavállalók részvételére vonatkozó 2003/72/EK sz. irányelvvel; másodsorban a közösségi jogszabályokra tekintettel elfogadott hazai norma (2006. évi LXIX. tv.), c.) a részletszabályokat rendező szövetkezeti alapszabály.¹⁵
- Az európai gazdasági egyesülés (European Economic Interest Grouping, EGE). Az európai gazdasági egyesülést, mint társasági formát, a Tanács 2137/85/EGK rendelete intézményesítette. Az egységes piac megvalósítása és erősítése érdekében indokolttá vált egy olyan jogi keret biztosítása, amely megkönnyíti a gazdasági élet résztvevőinek a határokon átnyúló együttműködését, a gazdasági integrációt. Ezzel összhangban alkották meg a jogharmonizációs törvényt (2003.

14 A témában lásd még: Ribai Csilla: *Az Európai Részvénytársaság*, Európai Műhelytanulmányok 95. (2004), Horváthy Balázs: Megjegyzések a Societas Europaea koncepciójához, *Jogtudományi Közlöny* 2003/1, 33-45.; Király Miklós: A Daily Mailtől az Inspire Art-ig - az Európai Bíróság ítéleteinek hatása a társasági jog értékválasztásaira, *Magyar Jog* 2004/11, 680-687.

15 Papp Tekla: *Az Európai Unió társasági jogi normái*, Szegedi Európa-jogi Szakkönyvtár, JATEPress, Szeged (2005); Auer Ádám – Bakos Kitti – Buzási B. – Farkas Cs. – Nótári Tamás – Papp Tekla: *Társasági jog*, Lectum, Szeged (2011) 608-632; Réti Mária: Az európai szövetkezet (SCE) statútumáról szóló tanácsi rendeletben foglalt általános jellemvonásokról és egyes előírásokról, figyelemmel a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvényre, *Európai Jog* 2007/1. 33-42.; Réti Mária: Az európai szövetkezet (SCE) statútumáról szóló tanácsi rendeletben foglalt általános jellemvonásokról és egyes előírásokról, figyelemmel a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvényre, *Európai Jog* 2007/2. 27-36.

évi XLIX. törvény), amelynek egyetlen szakasza szól az EGE-ről és utal az uniós rendelet szabályaira.¹⁶

5.3. Az uniós társasági formák kezdeményezése

Az európai jogharmonizáció szükségszerű folyamatában a tagállamoknak meg kell felelni az Európai Unió kihívásainak. Elindult emellett egy olyan folyamat is, amely túllép ezen a szinten, és a jogegységesítés az önálló európai társasági formák kialakításában jelenik meg. Ezeknek a sajátos társasági formáknak a létrehozásáról, közvetlenül alkalmazandó közösségi/uniói rendeletek szólnak.¹⁷

Ennek első lépése az európai gazdasági (érdek)egyesülés volt és mára az európai részvénytársaságok és az európai szövetkezet létrehozására vonatkozó javaslat is megvalósult.¹⁸ Előkészületek folytak az egységes „európai kft.”-re, az európai kölcsönös biztosító egyletre és az európai egyesületre is.

Az uniós társasági jog a harmonizáción túlmenően sajátos uniós társasági jogi formákat is meghatároz. Ezeket a jogi eszközöket gyakran nevezték „28. rendszernek” (ma már a „29. rendszer”), mivel olyan újfajta jogi formákat vezetnek be, amelyek a meglévő nemzeti társasági formákat nem harmonizálják, módosítják vagy helyettesítik, hanem alternatív jogi formákkal egészítik ki.¹⁹

A korábbi szupranacionális társasági formákon túl kezdeményezés indult az Európai Unió égisze alatt egy új társasági forma kialakítására, ami elsősorban a közép- és kisvállalkozások számára biztosítania megfelelő jogi kereteket.

Az Európai Parlament 2012. júniusi állásfoglalásában leszögezte, hogy a nemzeti jogszabályok értelmében meglévő társasági formákat kiegészítő uniós társasági

16 Lásd még: Tóth Róbert: Európai Gazdasági Egyesülés, *Céghírnök* 2003/12. 13-14.; Miskolczi Bodnár Péter: Európai Gazdasági Egyesülés, in: Harsányi Gyöngyi – Miskolczi Bodnár Péter – Ujváriné Antal Edit: *Társasági jog*, Novotni, Miskolc (2008) 328.

17 Teleki Zsuzsa (szerk.): *Társasági jog, cégjog* (2003) 6.

18 A Tanács 2001. október 8-i 2157/2001/EK rendelete az európai részvénytársaság statútumáról. Lásd: Horváthy Balázs: Megjegyzések a Societas Europaea koncepciójához, *Jogtudományi Közlöny* 2003/1, 33-45.; Lásd még: Prugberger Tamás: Az Európai Szövetkezetekről szóló rendelet a magyar szabályozás és a nyugat-európai szövetkezeti jogi szabályozás tükrében, *Jogtudományi Közlöny* 2003/11, 460-470.

19 Európai Bizottság Belső Piaci és Szolgáltatási Főigazgatóság (tőke és vállalkozások) – Vállalatirányítás, szociális felelősségvállalás – Konzultáció az európai társasági jog jövőjéről, a világhálón is elérhető: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2012/companylaw/questionnaire_hu.pdf (letöltés: 2014. január 10.).

formák jelentős potenciállal rendelkeznek, amelyet tovább kell fejleszteni. Sürgette a Bizottságot, hogy tegyen további erőfeszítéseket az európai zártkörű társaság (Societas Privata Europaea, SPE) statútumának elfogadására, amely teljes mértékben figyelembe venné valamennyi szereplő érdekeit, hogy a tanácsi egyeztetés kimozduljon a holtpontról.²⁰

Az SPE jelentős mértékben hasonlít az európai részvénytársasághoz, azonban mindazokat az adminisztratív, bürokratikus és költséges jegyeket nélkülözi, amelyek alapján alkalmas lehet az Európai Unió legnépszerűbb társasági formájává válni. A tervezetet az Európai Parlament 2009. március 10-én tárgyalta, azonban egyelőre még – több tagállam ellenállása miatt – nem fogadták el. A tagállamok hosszú tárgyalások nyomán sem jutottak megállapodásra többek között a székhely és a fő iroda kiválasztásának lehetőségéről, valamint a munkavállalói részvétel szabályozásáról. A Bizottság azonban továbbra is úgy véli, hogy az európai kis- és középvállalkozásoknak szükségük van uniós szintű támogatásra, különösen a jelenlegi gazdasági helyzetben.²¹

2014 áprilisában a Bizottság az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságokról szóló irányelvre irányuló javaslatot nyújtott be, amelynek célja az egyetlen tulajdonossal rendelkező társaságok megalapításának megkönnyítése volt az Európai Unióban.²² Az EU hivatalos honlapján olvasható információ (2017 áprilisában frissített oldalán) alapján a Bizottság 2015. március 7-én visszavonta a javaslatot.²³ Ezt követően, 2015. május 28-án, az Európai Tanács megállapodásra jutott az egyszemélyes korlátolt

20 Az Európai Parlament 2012. június 14-i állásfoglalása az európai társasági jog jövőjéről [2012/2669(RSP)] 2013/C 332 E/15 (2013.11.15., C 332 E/79.)

21 Sándor István: Változási tendenciák a társasági jogban a 21. század elején, *Gazdaság és Jog* 2011/1, 18. A témában lásd még: Eckardt, Martina: *The Societas Privata Europaea – Could it Promote the Internationalization of Small and Medium-Sized Enterprises?* Andrassy Working Paper Series No. 27, 2012. (1-46.); Armour, John – Ringe, Wolf-Georg: *European Company Law 1999-2010: Renaissance and Crisis* (December 14, 2010) ECGI - Law Working Paper No. 175/2011. (January 2011) 1-49.; Európai Bizottság Belső Piaci és Szolgáltatási Főigazgatóság (tőke és vállalkozások) – Vállalatirányítás, szociális felelősségvállalás – Konzultáció az európai társasági jog jövőjéről, a világhálón is elérhető: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2012/companylaw/questionnaire_hu.pdf (letöltés: 2014. január 10.).

22 Európai Bizottság, Brüsszel, 2014.4.9., COM(2014) 212 final, 2014/0120 (COD) Javaslat Az Európai Parlament és a Tanács Irányelve az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságokról (A továbbiakban: Javaslat)

23 Lásd az Európai Parlament hivatalos honlapján („Európai ismertető” / „Társasági jog” cím alatt.) Szerző: Bux, Udo (4/2017) Forrás: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_3.2.3.html (letöltés: 2017. április 10.) Az „Európai Parlament szerepe” címszó utolsó bekezdésében olvasható tartalom.

felelősségű társaságról szóló irányelvtervezet kompromisszumos szövegéről (SUP, Societas Unius Personae). Ez a szöveg alkotja a Tanács általános megközelítését, amely az Európai Parlamenttel folytatandó tárgyalások alapjául szolgált.²⁴

Az SUP – az SPE-től, vagy az európai részvénytársaságtól (SE) eltérően – nem egy önálló szupranacionális jogi forma, hanem egy nemzeti jogokban megjelenő kis klón, amely – az alapkoncepció szerint – az irányelv útmutatásai alapján a nemzeti egyszemélyes kft.-k létesítését ösztönöznél kínálna lehetőségként. Ezeknek a társaságoknak az induló tőkéjére, szervezetére és minden fontosabb kérdésre vonatkozó követelményt, követendőket megad.

A SUP jegyzett tőkéje legalább 1 euró. Az eurótól eltérő nemzeti fizetőeszközt alkalmazó tagállamok esetében a jegyzett tőke összege legalább az adott fizetőeszköz egy egysége.

A Tanács a tagállami hatáskörök és hagyományok tiszteletben tartása érdekében törölte az eredeti bizottsági javaslatból a vállalkozás székhelyének és tevékenységi helyének szétválasztásával kapcsolatos rendelkezéseket. Ehhez hasonlóan a munkajogi vonatkozások is a meglévő nemzeti jogszabályok hatálya alatt maradnak.²⁵ Az irányelvnek megfelelően létrehozott és működő egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságok nevében közös, könnyen azonosítható „SUP” rövidítést kell szerepeltetni. Ezekre a kft. altípusként tekinthetünk. Az irányelvben nem szabályozott kérdésekben a bejegyzés helye szerinti hatályos nemzeti jogszabályt kell alkalmazni.²⁶

24 Egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságok: a Tanács megállapodott az általános megközelítésről.

Forrás: <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2015/05/28-29-compet-single-member-private-companies/> (2015. 05. 28. frissítve. 2015. 06. 08.) (Letöltés dátuma: 2015. 10. 12.)

25 Egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságok: a Tanács megállapodott az általános megközelítésről.

Forrás: <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2015/05/28-29-compet-single-member-private-companies/> (2015. 05. 28. frissítve. 2015. 06. 08.) (Letöltés ideje: 2015. 10. 12.)

26 Schmidt, Jessica: Die Societas Unius Personae (SUP) – eine neue „europäische“ Option für Familienunternehmen? *Zeitschrift für Familienunternehmen und Stiftungen (FuS)*, 2016/6. (232–234.) 232. Lásd még, a kutatás másik résztvevőjének tanulmányát: Csaholczi Erika: *Az egyszemélyes társaság (Societas Unius Personae, SUP) bemutatása*. In: Koncz István, Szova Ilona (szerk.), PEME XI. PhD konferencia előadásai, Budapest: Professzorok az Európai Magyarországi Egyesület (2015) 99–103.

6. AZ UNIÓS JOG HATÁSA A NEMZETI MAGÁNJOGRA

A tagállamok nemzeti joga és az Európai Unió joga között intenzív kapcsolat áll fenn. A közösségi/uniói jog a nemzeti jogrendszerek közelítésében látta/látja a megoldást és nem a tagállamok jogegységesítésének kikényszerítésében.²⁷ A felerősödő jogegységesítési akarat sem tudta még negligálni azt a tényt, hogy a magánjogi törvényhozás nemzeti jog hatókörébe tartozik. A magánjogot is elérte az európai közösségi jog hatása. „A hódítóval mégis számolni kell” – írja Vékás, és elénk vetíti az új tendenciát, amely szerint a „nemzeti magánjogok testébe az európai jog elemeket épít be.”

Az Európai Unió jelentősebb társasági jogi aktivitásának kezdete a nyolcvanas évekre datálódik. Az EU nemzetek feletti joga hosszú idő óta gyakorol hatást a nemzeti társasági jogokra. Az európai társasági jog érvényesítésében fontos szerepet játszik az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlata is. A nemzeti jogok és jogi kultúrák különbségének feloldása bonyolult feladat. A jogközelítés a jövőben sem tartóztatható fel, azonban a jogegységesítésnek nem a lehetséges, hanem a szükséges mértékig kellene terjednie. A kialakuló igények kihívásainak kellene megfelelni és a gyakorlatban működő társasági formációknak kellene megadni a megfelelő jogi hátteret.

Az európai integráció és jogközelítés keretében egyre nagyobb az együttműködési akarat a jogtudomány berkein belül, amittől valószínűleg nem várhatjuk rövid időn belül a magánjogi kódexek egyesítését sem. Ezen felül egy teljes recepció szuverenitási problémákat is felvetne, melyről részletesen nyilatkozott a magyar Alkotmánybíróság is.²⁸

A jogharmonizáció során nem lehetséges, és nem is cél egy egységes társasági jog kialakítása az Unión belül (ez még nemzeti szinten sem valósult meg!). Az irányelvekben megfogalmazódó követelmények elsősorban a társaságokkal kapcsolatban az információ nyilvánosságát és hitelességét próbálják előmozdítani, a megfelelő tájékozódás elérése érdekében.²⁹ A magyar társasági jog igyekszik lépést tartani az EU diktálta követelményekkel. A magyar joganyagba már beépültek a fenti szabályok, emellett folyik az uniós elvárásoknak megfelelő időszakos felülvizsgálati munka, tehát a jogharmonizáció folyamatosan feladat elé állítja a magyar jogalkotót is. A társasági jogot szabályozó törvény(ek) megalkotásának

27 Steding, Rolf: *Gesellschaftsrecht: Grundzüge*, 1. Aufl., Baden-Baden: Nomos (1997) 74.

28 Vö.: 30/1998. (VI. 25.) AB határozattal.

29 Teleki (szerk.): *Társasági jog, cégjog* (2003)

is alapvető célja a magyar társasági jog versenyképességének biztosítása az Európai Unióban.³⁰

7. A TÁRSASÁGI JOGHARMONIZÁCIÓ PROBLÉMÁI

A társasági jog „európaivá tétele” nem járul hozzá a tartalmi egységhez, mert a szupranacionális harmonizálás nem az egész, hanem az egyes problémák vonatkozásában kap jelentőséget. A társasági jog nemcsak normatív szempontból bizonyult széttagoltnak, hanem a törvényi jog az egyes jogi formáknál is teljesen eltérő fejlődési stádiumban található. Nemcsak a külsőségek hiányoznak egy zárt társasági jogi kodifikációhoz, hanem a összehasonlító szemléletű és újra meg újra súrlódásokhoz vezet. Történeti, összehasonlító szemléletével a német jogterületen született munkák is hozzájárulnak a nagy jelentőségű társasági jogi általános tanok kidolgozásához.³¹

Az egyes nemzeti társasági modellek megismerése és a hasznosítható elemek felhasználása szintén hozzájárulhat az egységesebb jogi képhez Európában. Az alulról való építkezést fontosnak tartjuk, azaz a tagállamok szemszögéből való megközelítés egy biztos alapot teremthetne jogszabályaink közelítéséhez. Mindenképpen idealisztikus elképzelés a teljes jogazonosság elérése, ami nem is célja az Európai Uniónak. A cél a közös nyelv megtalálása a bábeli zűrzavar elkerülése érdekében.³²

Ahogy Benacchio korábban – több mint egy évtizeddel ezelőtt – kifejtette, új közösségi (uniós) társasági jog van kialakulóban, amely megerősödése egyrészt az egyező tartalmú szabályokkal, másrészt a nemzetek feletti, új jogintézményekkel valósítható meg. A társasági jog harmonizációja – a nagy erőfeszítések ellenére – „rendkívül töredezett módon valósult meg”, amelynek oka a pontos és részletes általános beavatkozási terv hiányára és a tagállamok ellenállására vezethető vissza. A gyakran kompromisszumos megoldások nem segítettek elő a közösségi jogalkotók ún. minimum jogharmonizációjára irányuló célkitűzését. Ennek

30 Az új Gt. Konceptiója (2004) = A gazdasági társaságokról és a bírósági céljárásról szóló törvények koncepciója (A Kodifikációs Bizottság vitaanyaga), Az Igazságügyi Minisztérium honlapján (2004) <http://www.im.hu/adat/letoltes/GtKonceptio.doc> I/2. pont (Letöltés: 2004. 03. 26.).

31 Schmidt, Karsten: *Gesellschaftsrecht*, 3. Aufl., Köln; Berlin; Bonn; München: Heymann (1997) 57., 3. § IV. 2/b. pont

32 Sokszor találkozhatunk ilyen zűrzavarral, ami a fordítások helyetti fordításokból származnak, amelyek néhol egyszerű félrefordítás, máshol a hasonló elnevezésű, de más jogintézmény elnevezéséből adódik

a lényege egy olyan szabály-együttes elfogadása, amely alkalmas a különböző tagállamok hasonló (de nem egységes) modelljének kialakítására.³³

ZÁRÓ GONDOLATOK

– A KUTATÁS SORÁN MEGFOGALMAZÓDÓ KÉRDÉSEK

A kutatásban résztvevők, közösen fogalmaztak meg ehhez az összehasonlító társasági jog ezen szegmenséhez kapcsolódó kérdéseket, amelyekre részben már a kutatás alatt megkapták a választ, más esetekben pedig – a téma feldolgozása során – újabbak kerültek felszínre.

Ezekből csak néhányat kérdés(csoportot) emelnénk ki:

- A tagállami jogszabályok (jogalkotói tevékenységek) milyen mértékű befolyást gyakorolnak az európai uniós jogalkotásra?
- Az európai társasági formákat szabályozó irányelveket az egyes tagállamok hogyan implementálták?
- Érdemes lehet-e az európai társasági formák helyett esetleg más eszközöket keresni a jogharmonizáció megvalósulása érdekében?
- Melyek az egyes európai társasági formák előnyei és hiányosságai?
- Mi lehet az oka annak, hogy egyes tagállamok jogalanyai élnek az alapítás adta lehetőséggel, míg más tagállamokban gyakorlatilag egyáltalán nem?³⁴
- Az adózási irányelvek, illetve a nemzeti adójogi szabályozások befolyással lehetnek-e az európai gazdasági társaságok alapítására, illetve hatékonyságára (ha igen akkor melyek a pozitív és negatív hatások)?³⁵
- Hatékony-e a hatályban lévő európai társasági formákra vonatkozó szabályozás? Ha igen, akkor mivel lehetne ösztönözni a tagállamok

33 Benacchio: i.m. 152-153.

34 Ennek a kérdésnek a tanulmányozása során közgazdasági szempont alapján történő vizsgálat is szükséges. Ehhez kapcsolódóan lásd: Csaholczi Erika: *Két alapvető diszciplína szoros összefüggéseinek vizsgálata és összekapcsolódásuk okai az európai társasági formák tükrében*. In: Koncz István, Szova Ilona (szerk.) PEME XIII. PhD – konferencia, Budapest: Professzorok az Európai Magyarországiért Egyesület (2016) 31-45

35 Csaholczi Erika: *Európai társasági formák – interdiszciplináris megközelítésben* (jelen kötetben megjelenő tanulmány), Debrecen (2017) kézirat 1-12.

jogalanyait hogy több ilyen társaság vegyen részt a gazdasági életben, ha nem, akkor melyek lehetnek azok az okok, amelyek nehezítik e társaságok alapításának gyakorlatban történő alkalmazását?

- Felülvizsgálatra szorulnak-e a meglévő társasági jogi formák? Szükség lehet-e újabb európai társasági formák létrehozására vagy esetleg valamelyik megszüntetésére?

A tagállamok társasági jogi szabályainak közelítésének esélyeit nem csak az Európai Unió felőli „felülről irányításban” látjuk, amely mesterséges minta-társasági formákat hoz létre (ennek egyébként a nemzeti társasági jogot alkotók többsége sem híve). A folyamat irányának megfordításában (és kölcsönhatásában) kellene keresni a megoldást, amely a tagállamok közötti gazdasági együttműködés irányából hatna.

Az eddigi gyakorlat nem igazolta vissza az önálló európai társasági formák bevezetésének feltétlen szükségességét. Valószínűleg ehhez hosszabb idő szükséges. Ebben az időszakban is hasznos a téma vizsgálata, és nem csak uniós szempontból! Milyen új társasági formákkal, milyen jogi megoldásokkal próbálták a társasági jogot „piacképesebbé” tenni? Az új formák bevezetése adott-e lendületet egy-egy gazdasági törekvésnek? Hogyan befolyásolta az egy-egy új forma (vagy intézkedés) a már meglévők gyakorlati jelentőségét? Mindenképpen előnyben vagyunk, hiszen a „teszt évei” már elmúltak. Nemzeti sajátosságaink figyelembevételével mi is hasznosíthatjuk a külföldi tapasztalatot.

Az elmúlt időszakban egyre nehezebbé vált az európai társasági jogot érintő jogalkotási kezdeményezések keresztülvitele. Ezt szemlélteti például, hogy nincs előrehaladás egyes egyszerűsítési kezdeményezéseket és az európai zártkörű társaság státútumára vonatkozó javaslatot illetően sem. Ugyanakkor a gazdasági tevékenység határokon átvéő jellege a vállalatok és a fogyasztók szempontjából egyaránt sokkal hangsúlyosabbá vált.